

KAUNO
ISTORIJOS
METRAŠTIS

Redakcinė kolegija

- Prof., habil. dr. Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS
- Vytauto Didžiojo universitetas
- Prof. habil., dr. Krzysztof BUCHOWSKI
- Balstogės universitetas
- Dr. Liudas GLEMŽA
- Vytauto Didžiojo universitetas
- Prof. habil., dr. Jurij GORDEJEV
- Krokuvos Jogailos universitetas
- Prof. dr. Vaida KAMUNTAVIČIENĖ
- Vytauto Didžiojo universitetas
- Prof. dr. Zigmantas KIAUPA (redakcinės kolegijos pirmininkas)
- Vytauto Didžiojo universitetas
- Dr. Modestas KUODYS
- Vytauto Didžiojo universitetas
- Prof., habil.dr. Vytautas LEVANDAUSKAS
- Vytauto Didžiojo universitetas
- Doc. Dr. Silva POCYTĖ
- Klaipėdos universitetas
- Inga PUIDOKIENĖ (redakcinės kolegijos sekretorė)
- Vytauto Didžiojo universitetas
- Prof. habil., dr. Waldemar REZMER
- Torunės M. Koperniko universitetas
- Dr. Edmundas RIMŠA
- Lietuvos istorijos institutas
- Prof. dr. Jonas VAIČENONIS
- Vytauto Didžiojo universitetas
- Dr. Rasa VARSACKYTĖ
- Kauno jėzuitų gimnazija

Mūsų svetainė internete: <http://www.vdu.lt/Leidiniai/metrastis/index.html>

Leidinio rėmėjai:

VDU HMF LIETUVOS MIESTŲ TARPDALYKINIŲ TYRIMŲ KLASTERIS

KAUNO MIESTO SAVIVALDYBĖ

© Vytauto Didžiojo universitetas, 2014
© „Versus aureus“ leidykla, 2014

ISSN 1822-2617 (spausdintas)
ISSN 2335-8734 (internetinis)

KAUNO ISTORIJOS METRAŠTIS

14

VYTAUTO DIDŽIOJO
UNIVERSITETAS

VERSUS AUREUS

2014

Leidėjų žodis

Tradiciškai dėkojame mūsų talkininkams, be kurių pagalbos nebūtume išsivertę.

Dėkojame Lietuvos istorijos instituto doc. dr. Edmundui Rimšai už leidimą Metraščio tomo viršelyje publikuoti 1778–1800 m. Kauno miesto antspaudą iš knygos „Kauno miesto herbas XV–XX a.“, Vilnius, 1994. Antspaudo grafinį vaizdą piešė Skaidrutė Žeižytė.

Kaip ir kiekvieną ankstesnę kartą neapsėjome be būrio talkininkų. Reiškiamė nuoširdžią padėką už neįkainojamą pagalbą VDU darbuotojoms dr. Renatai Endzelytei už kruopštų darbą redaguojant Metraščio tekstus ir dr. Teresei Ringailienei už straipsnių santraukų vertimą į anglų kalbą.

Dėkojame Kauno miesto savivaldybei, suteikusiai finansinę paramą Metraščio leidybai, bei dalį lėšų leidinio leidybai skyrusiam „Lietuvos miestų tarpdalykinių tyrimų klasteriui“ (VDU).

Turinys

Straipsniai

<i>Alma Ragauskaitė</i> . Kauno moterų asmenvardžiai XVI–XVII a. lietuvių istorinės antroponimijos kontekste	7
<i>Violeta Krištopaitytė</i> . Dailininkės Černės Percikovičiūtės asmuo ir kūryba.	19
<i>Rasa Ruibienė</i> . Anelė Zikarienė ir Alytė Zikaraitė – svarbiausios Juozo Zikaro gyvenimo ir kūrybos moterys	43
<i>Aistė Morkūnaitė-Lazauskienė</i> . Moterys Kauno miesto tarybos rinkimuose (1918–1934 m.)	65
<i>Mindaugas Balkus</i> . Tautinis ir pilietinis ugdymas Kauno mergaičių mokytojų seminarijose 1918–1936 m.	79
<i>Asta Lignugarienė</i> . Moterų gydytojų, 1922–1940 m. dirbusių Lietuvos (Vytauto Didžiojo) universitete, karjera, mokslinė ir visuomeninė veikla. . .	93
<i>Ingrida Jakubavičienė</i> . Jadvyga Tūbelienė visuomeniniame Kauno gyvenime XX a. 3–4 dešimtmečiais	107
<i>Indrė Karčiauskaitė</i> . Katalikių veikla socialinės globos srityje XX a. 4 dešimtmečio Kaune	125
<i>Danutė Stakeliūnaitė</i> . Felicija Bortkevičienė – liaudininkų periodinės spaudos organizatorė Kaune 1919–1940 m.	145
<i>Ugnė Marija Andrijauskaitė</i> . Laikinosios sostinės paslaptys: „Kaip Teklė norėjo vesti Stasę“	165
<i>Modestas Kuodys</i> . Kai „tos moterys“ pasitraukė iš „Nuodėmių gatvės“... Lakoniškas <i>post scriptum</i> J. K. Belecko bestseleriui.	175
<i>Vaida Kamuntavičienė</i> . Kauno Šv. Mikalojaus bažnyčios fundatorių paieška: kelių dokumentų tyrimas	193
<i>Zigmantas Kiaupa</i> . 1787 m. vasario 22 d. Kauno miesto burmistro rinkimai ir jų atgarsiai	205

Seminaras

<i>Kristina Petrauskė</i> . Kožna Agnieška vyrą per Gazietas ieško: lietuviški pažinčių ir vedybų skelbimai tarp dviejų pasaulinių karų	213
<i>Gediminas Kasparavičius</i> . Kauno laivų remonto įmonė 1944–1990 m.	229
<i>Darius Makūnas</i> . Kauno Šv. Gertrūdės bažnyčios uždarymo aprašymas	241

Anotacijos, recenzijos

<i>Mindaugas Balkus</i> . Knygos „Kauno Žaliakalnis“ trečiosios dalies recenzija	247
<i>Domas Boguševičius</i> . Lietuvos modernėjimo vaizdai. Dainiaus Junevičiaus knygos Antalis Rohrbachas: 1861 m. fotografijos recenzija	251
<i>Raimonda Norkeičė</i> . Mindaugas Paknys „Pažaislio vienuolyno statybos ir dekoravimo istorija“	255
<i>Aušra Vasiliauskienė</i> . Mindaugo Paknio knygos „Pažaislio vienuolyno statybos ir dekoravimo istorija“ anotacija	259

Kronika

<i>Ingrida Jakubavičienė</i> . Istorinė LR Prezidentūra pakvietė į viešnagę tarpukario inteligentų šeimose	263
<i>Inga Puidokienė</i> . Moterys Kauno gyvenime (apie 17-ąją Kauno istorijos konferenciją)	269
<i>Justina Minelgaitė</i> . „Su valia ir su motoru ryžos užkariauti orą“: Istorinės Prezidentūros Kaune renginiai, skirti „Lituanicos“ skrydžio per Atlantą 80 metų sukakčiai	271
Mūsų autoriai	275
Atmintinė „Kauno istorijos metraščio“ autoriams	278

Mūsų autoriai

- ANDRIJAUSKAITĖ Ugnė Marija Istorijos magistrė. VDU Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedros doktorantė. Mokslinių tyrimų kryptys: XX a. socialinė istorija. ugnemarija.a@gmail.com
- BALKUS Mindaugas Istorijos magistras. VDU Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedros doktorantas. Mokslinių tyrimų kryptys: XX a. Kauno miesto istorija, XX a. Lietuvos politinė ir socialinė istorija. mindaugas.balkus@fc.vdu.lt
- BOGUŠEVIČIUS Domas Istorijos magistras, VDU Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedros doktorantas, VšĮ Kauno technologijos universiteto gimnazijos istorijos mokytojas ekspertas. Mokslinių tyrimų kryptys: intelektualinė XIX a. pirmosios pusės Lietuvos istorija, XVIII–XIX a. Lietuvos kultūros istorija. d.bogusevicius@hmf.vdu.lt
- JAKUBAVIČIENĖ Ingrida Humanitarinių mokslų dr., Istorinė Lietuvos Respublikos Prezidentūra Kaune. Mokslinių tyrimų kryptys: vokiečių tautinės mažumos visuomeninė-politinė veikla Lietuvoje XX a. 3–4 dešimtmėčiais, tautininkų politika Klaipėdos krašte, moterų ir sporto organizacijos. ingrida.jakubaviciene@gmail.com
- KAMUNTAVIČIENĖ Vaida Prof. dr., VDU Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedra. Mokslinių tyrimų kryptys: Lietuvos Katalikų bažnyčios ir visuomenės santykių istorija, mentaliteto istorija, mikroistorija. v.kamuntaviciene@hmf.vdu.lt
- KASPARAVIČIUS Gediminas VDU Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedros magistrantas. Mokslinių tyrimų kryptys: XX a. Lietuvos istorija, Lietuvos kultūros istorija. g.kasparavicius@hmf.vdu.lt
- KARČIAUSKAITĖ Indrė Dr. (istorija), 2007 m. Vytauto Didžiojo universitete apsigynė daktaro disertaciją „Katalikiškoji moterų judėjimo srovė Lietuvoje (1907–1940)“. Mokslinių tyrimų kryptys: katalikų moterų veikla, socialinė globa Pirmojoje Lietuvos Respublikoje, katalikų socialinė doktrina. karcioji@gmail.com
- KIAUPA Zigmantas Prof., dr., VDU Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedra, Kauno istorijos centras. Lietuvos istorijos institutas. Mokslinių tyrimų kryptis: LDK istorija, šaltiniotyra, Kauno miesto istorija. kiaupa@istorija.lt

- KRIŠTOPAITYTĖ Violeta VDU menotyros ir VU religijos studijų magistrė. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, Vaizduojamosios dailės skyriaus vadovė.
tapyba.cdm@gmail.com
- KUODYS Modestas Dr., VDU Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedra, Kauno istorijos centras. Mokslinių tyrimų kryptys: Pirmosios Lietuvos Respublikos (1918–1940) politinė, socialinė, kariuomenės istorija.
m.kuodys@hmf.vdu.lt
- LIGNUGARIENĖ Asta Dr., Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Sveikatos vadybos katedros lektorė, Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejaus vyresnioji muziejininkė. Mokslinių tyrimų kryptis: Lietuvos medicinos ir visuomenės sveikatos raidos tyrimai.
a.lignugariene@gmail.com
- MAKŪNAS Darius VDU Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedros magistrantas. Mokslinių tyrimų kryptys: XX a. Lietuvos istorija, XX a. Lietuvos kultūros istorija.
d.makunas@hmf.vdu.lt
- MINELGAITĖ Justina Menotyros magistrė, Istorinė Lietuvos Respublikos Prezidentūra Kaune. Mokslinių tyrimų kryptys: Pirmosios Lietuvos Respublikos (1918–1940) kultūros bei Pirmosios Lietuvos Respublikos Prezidento institucijos istorija.
justina@istorinėprezidentura.lt
- MORKŪNAITĖ-LAZAUSKIENĖ Aistė Doc. dr., ŠU Socialinių mokslų fakulteto Viešojo administravimo katedra, VDU Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto Viešojo administravimo katedra. Mokslinių tyrimų kryptys: vietos savivaldos raida, kasdienybės istorija.
aiste@smf.su.lt
- NORKUTĖ Raimonda Menotyros mokslų dr. Mokslinių tyrimų kryptys: sakralinis menas, Lietuvos senosios dailės ikonografiniai tyrimai, muziejininkystė.
r.norkute@mf.vdu.lt
- PETRAUSKĖ Kristina VDU magistrantė. Mokslinių tyrimų kryptys: ankstyvųjų naujųjų laikų politinės kultūros tyrimai, socialinė istorija.
K.fiodorovaite@gmail.com
- PUIDOKIENĖ Inga Istorijos magistrė, VDU Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedros doktorantė, VDU Kauno istorijos centro jaunesnioji mokslo darbuotoja, Kauno miesto muziejaus muziejininkė. Mokslinių tyrimų kryptys: Pirmosios Lietuvos Respublikos (1918–1940) kultūros, tautinių bei religinių mažumų istorija.
i.puidokiene@hmf.vdu.lt
- RAGAUSKAITĖ Alma Dr., Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos narė ir Vardyno pakomisės pirmininkė.
Pagrindinės tyrimų sritys: lietuvių asmenvardžiai (istoriniai ir dabartiniai), lietuvių vietovardžiai (istoriniai ir dabartiniai).
alma@lki.lt

-
- RUIBIENĖ Rasa Jonė M. K. Čiurlionio muziejaus filialų – Juozo Zikaro namų bei Liudo Truikio ir Marijonos Rakauskaitės namų – vadovė. truikionamai@gmail.com
- STAKELIŪNAITĖ Danutė Dr., VDU Politikos mokslų ir diplomatinės fakulteto Politologijos katedra. Mokslinių interesų kryptys: politinės institucijos, Lietuvos Respublikos politinė istorija, parlamentarizmas. d.stakeliunaite@pmdf.vdu.lt
- VASILIAUSKIENĖ Aušra Dr., VDU Menų fakulteto menotyros katedra, Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Grafikos sektoriaus vadovė. Mokslinių tyrimų sritis: Lietuvos sakralinė dailė. a.vasiliauskiene@mf.vdu.lt

Atmintinė „Kauno istorijos metraščio“ autoriams

Kauno istorijos metraštis yra Vytauto Didžiojo universiteto mokslinis leidinys, skirtas Kauno miesto ir krašto istorijai. Metraščio tikslas – skatinti Kauno miesto ir krašto praeities tyrinėjimus ir skelbti jų rezultatus. Metraščio redakcinė kolegija šio tikslo siekia suburdama istorikus, archeologus, urbanistikos, architektūros ir meno istorikus, etnologus, kalbos istorikus bei kitų mokslų specialistus, taip pat skatindama tarpdisciplininius Kauno miesto ir krašto istorijos tyrimus. Be kitų metraščio tikslų minėtinas Vytauto Didžiojo universiteto studentų skatinimas dirbti mokslinį darbą.

Metraštyje skelbiami straipsniai, šaltiniai, recenzuojami Kauno istorijos darbai, pateikiama Kaune veikiančių istorijos mokslo institucijų veiklos apžvalga. Straipsniai recenzuojami dviejų mokslininkų.

Metraštis leidžiamas lietuvių kalba su straipsnių santraukomis anglų arba vokiečių kalbomis. Šaltiniai skelbiami originalo kalba; prirėkus – verčiami į lietuvių kalbą.

Skelbiamo straipsnio apimtis neturi viršyti 1 autorinio lanko (40 000 ženklų). Į autorinį lanką įeina straipsnio tekstas, priedai (šaltiniai, lentelės, schemos, žemėlapiai ir pan.), iliustracijos, santrauka (iki 10 % pozicijos teksto; gali būti pateikiama tiek lietuvių kalba, tiek norima užsienio kalba – anglų, vokiečių). Šaltinių publikacijos neturi viršyti 1 autorinio lanko (40 000 ženklų). Publikacijoje turi būti šaltinio tekstas originalo kalba, prirėkus – vertimas į lietuvių kalbą, istoriniai bei archeografiniai komentarai. Tam tikrais atvejais redakcinės kolegijos sprendimu straipsnio arba šaltinių publikacijos apimtis gali būti didesnė. Kitos metraščio pozicijos (recenzijos, informaciniai straipsniai ir pan.) neturi viršyti 0,5 autorinio lanko (20 000 ženklų).

Redakcinei kolegijai pateikiamas vienas straipsnio ar kitokio teksto egzempliorius, surinktas kompiuteriu ir atspausdintas ant standartinio (A4 formato) popieriaus lapų. Kartu su tekstu pateikiama kompiuterinė laikmena (pvz., kompaktinė plokštelė) su įrašytais visais straipsnio tekstais, iliustracijomis, kitais priedais ir informacine medžiaga. Tekstai renkami pagal leidinio rinkimo taisyklės *Word 97* teksto redaktoriumi, *Normal* ir *Times New Roman* arba *Times New Roman Baltic* šriftu, raidžių 12 pt dydžiu, 2 eilučių tarpais (1,5 *space*). Skyrybos ženklai išnašose turėtų būti naudojami pagal pateiktus pavyzdžius:

O. Kuncienė, Prekybiniai ryšiai IX–XIII amžiais, *Lietuvos gyventojų prekybiniai ryšiai I–XIII a.*, Vilnius, 1972, p. 239.

O. Kuncienė, Prekybiniai ryšiai..., p. 177.

Ten pat, p. 177.

O. Kuncienė, min. veik., p. 236.

Raimundo Kowaleco parodymai POW ir OSN byloje, t. 2, *Lietuvos centrinis valstybės archyvas* (toliau – *LCVA*), f. 507, ap. 3, b. 168, l. 133.

1935 12 05 LR KAM Karo stovio reikalams referento plk. V. Braziulevičiaus slap-tas raštas Nr. 874 apskričių karo komendantams, *LCVA*, f. 384, ap. 2, b. 502, l. 12.

J. Lankutis, Literatūrinis palikimas: rūpesčiai ir problemos, *Pergalė*, 1987, Nr. 7, p. 139–144.

R. Žibaitis, Kur krypsta literatūros vėtrungės, *Literatūra ir menas*, 1986, spa-lio 17.

Sąrašai tekste ar prieduose renkami 1 stulpeliu, išnašos pateikiamos atitinkamo puslapio apačioje.

Iliustracijos ir kita vaizdinė medžiaga (schemos, žemėlapiai) turi būti tinkami poligrafiškai reprodukuoti (kontrastingos nespalvotos fotografijos, brėžinių bei pieši-nių originalai ar kokybiškos jų kopijos), ne didesnės negu standartinis (A4 formato) popieriaus lapas. Privalomas autorizuotas iliustracijų ar kitos vaizdinės medžiagos sąrašas. Jame nurodomas sąrašo pozicijos pavadinimas, šaltinis (leidinys, iš kurio reprodukuojama, muziejus, biblioteka, archyvas ar kitoks rinkinys) bei ją rengusio dailininko, fotografo, kartografo vardas ir pavardė. Kiekvienas vienetas turi būti nugarėlės pusėje pieštuku sunumeruotas pagal pateikiamą iliustracijų ar kitos vaizdinės medžiagos sąrašą, užrašius pozicijos pavadinimą bei rodyklę, nurodančią viršų. Iliustracijos ir kita vaizdinė medžiaga gali būti įrašytos į diskelius kompiuterinių programų, kuriomis jos sukurtos, vartojamu formatu, ant diskelio nurodžius tos programos pavadinimą, versiją bei iliustracijos įrašo vardą.

Straipsnių autoriai kartu su tekstu pateikia pagrindinius straipsnio žodžius (lie-tuvių ir anglų kalbomis), kurie autoriaus nuožiūra įtrauktini į kompiuterinių tinklų paieškos sistemas.

Taip pat straipsnių autoriai kartu su tekstu pateikia informaciją apie save. Būtina nurodyti darbovietę ir jos adresą, autoriaus pedagoginį vardą, mokslinį laipsnį, pagei-dautina gimimo metus, kontaktinius duomenis (adresą, telefoną, elektroninio pašto adresą), mokslinių tyrimų kryptis, kitą profesinę veiklą. Šie duomenys skelbiami met-raščio pabaigoje.

Jei tekstai verčiami į lietuvių kalbą ne paties autoriaus (straipsniai ir kitos pozicijos, šaltiniai) ar kitas kalbas (straipsnių santraukos), nurodomi vertėjai (vardas ir pavardė).

Redakcinei kolegijai pateikta medžiaga (tekstai, iliustracijos, kita vaizdinė medžia-ga, diskeliai) autoriams negrąžinama.

Kilus neaiškumams dėl straipsnio parengimo principų, prašome kreiptis į *Kauno istorijos metraščio* redakcinės kolegijos sekretorę:

Inga Puidokienė

Mob. tel.: 8 600 33752

El. paštas: i.puidokienė@hmf.vdu.lt

Kauno istorijos metraštis. T. 14. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas; Vilnius: „Versus aureus“ leidykla, 2014. – 280 p.; iliustr.

ISSN 1822-2617 (spausdintas)

ISSN 2335-8734 (internetinis)

Kauno istorijos metraščio keturioliktajame tome (t. 1 – 1998 m., t. 2 – 2000 m., t. 3 – 2002 m., t. 4 – 2003 m., t. 5 – 2004 m., t. 6 – 2005 m., t. 7 – 2006 m., t. 8 – 2007 m., t. 9 – 2008 m., t. 10 – 2009 m., t. 11 – 2011 m., t. 12 – 2012 m., t. 13 – 2013 m.) toliau publikuojami Kauno istorijos tyrinėjimai. Šiame tome skelbiami straipsniai, skirti moterims, kurių pasiekimai buvo reikšmingi ne tik Kauno miestui, bet ir Lietuvos valstybei bei visuomenei, prisiminti. Didžiausias dėmesys sutelktas į Lietuvos moterų profesinę bei visuomeninę veiklą. Pristatomos Lietuvos Respublikos valstybiniame gyvenime labai svarbų vaidmenį atlikusios moterys, tokios kaip Felicija Bortkevičienė, Jadvyga Tūbelienė ir kt. Taip pat pateikiama informacija apie Kauno miesto marginalinių visuomenės grupių moterų veiklą.

KAUNO ISTORIJS METRAŠTIS

T. 14

Lietuvių kalbos redaktorė Renata Endzelytė
Anglų kalbos vertėja ir redaktorė Teresė Ringailienė
Dailininkas Algirdas Jurėnas

2014 07 07. Tiražas 200 egz.

Užsakymo Nr. K14-036.

Išleido:

Vytauto Didžiojo universitetas
K. Donelaičio g. 58, LT-44248 Kaunas
www.vdu.lt | leidyba@bibl.vdu.lt

„Versus aureus“ leidykla
Rūdninkų g. 10, LT-01135, Vilnius
www.versus.lt | info@versus.lt